

Анархистичка библиотека

Анархија

Основен вовед

Боб Блек

Боб Блек
Анархија
Основен вовед
2005

Anarchy: A Journal of Desire Armed no. 60, 2005.

theanarchistlibrary.org

Наслов на оригиналот: *Anarchy 101*. Превод: Стефан
Симоновски, 2007.

www.anarhisticka-biblioteka.org

2005

ки општества) пропаднале и биле наследени од анархистички општества. Етатистичките општества се инхерентно нестабилни. Порано или подоцна, и нашето исто така ќе пропадне. Не е прерано да се започне да се размислува што да се стави на негово место. Анархистите размислуваат за тоа повеќе од 200 години. Ние имаме почетна предност. Ве покануваме да ги испитате нашите идеи - и да ни се придружите да го направиме овој свет подобар.

Што е „анархизам“? Што е „анархија“? Кои се „анархисти“?

Анархизам е идеја за најдобриот начин на живот. Анархија е начин на живот.

Анархизам е идеја дека власта (државата) е непотребна и штетна. Анархија е општество без власт. Анархисти се луѓе кои веруваат во анархизам и сакаат да живеат во анархија како и нашите предци. Луѓето кои веруваат во власт (како либералите, конзервативците, социјалистите и фашистите) се познати како „етатисти“.

Можеби звучи дека анархизмот е целосно негативистички - дека тој е само против нешто. Всушност, анархистите имаат многу позитивни идеи за животот во општество без држава. Но, за разлика од марксистите, либералите и конзервативците, тие не нудат готови модели.

Зарем анархистите не се бомбашаи?

Не - барем не во споредба со, да речеме, Владата на Соединетите Држави, којашто секојдневно фрла повеќе бомби врз Ирак отколку што анархистите фрлиле во текот на речиси 150-те години од нивното постоење како политичко движење. Зошто никогаш не слушаме за „Претседатели бомбашаи“?

Анархистите се активни долг низ години и во многу земји, под автократски исто како и под демократски влади. Понекогаш, особено при сурови прогони, некои анархисти фрлале бомби. Но тоа е исклучок. Стереотипот на „анархистот бомбаш“ е создаден од политичарите и новинарите во доцниот 19-ти век, и тие сè уште не го напуштаат. Но дури и тогаш тој претставувал вулгарно изобличување.

Постоело ли некогаш анархистичко општество коешто функционираше?

Да, илјадници. Во текот на првите неколку милиони години, сите луѓе живееле како ловци-собирачи во мали групи во коишто сите биле еднакви, без хиерархија или власт. Тоа се нашите предци. Анархистичките општества мора да биле ус-

пешни, зашто инаку никој од нас сега не би бил овде. Државата е стара само неколку илјади години, и ѝ било доволно само толку време за да ги порази последните анархистички општества, како што се Сан (Бушманите), Пигмеите и австралиските Абориџини.

Но не можеме да се вратиме на таквиот начин на живот.

Речиси сите анархисти се согласуваат со тоа. Но сè уште претставува откровение, дури и за анархистите, да се чита за таквите општества, а можеби и да се позајмат некои идеи за тоа како едно целосно доброволно, изразито индивидуалистичко, а сепак кооперативно општество би можело да функционира. Да земеме само еден пример, анархистичките собирачи и членови на племиња имаат многу ефективни методи за разрешување конфликти, вклучувајќи посредување и нерестриktivна арбитража. Нивните методи функционираат подобро од нашиот легален систем затоа што семејството, пријателите и соседите на раскараните ги охрабруваат да се договорат, потпомогнати од пријателските и доверливи медијатори, да изнајдат разумно решение за проблемот. Во 1970-те и 1980-те, наводните академски експерти се обидоа да трансплантираат некои од овие методи во американската легислатива. Се разбира, трансплантите овенеа и изумреа, зашто можат да живеат само во слободно општество.

Анархистите се наивни: мислат дека човекот по природа е добар.

Не е точно. Вистината е дека анархистите ги отфрлаат идеите за вродената злобност и Првиот грев. Тоа се религиозни идеи во коишто најголемиот број луѓе повеќе не веруваат. Но анархистите најчесто не веруваат ниту дека човекот по природа е добар. Тие ги прифаќаат луѓето онакви какви што се. Човечките суштества „по природа“ не се ништо. Ние, кои живееме во капитализам и неговиот сојузник, државата, сме са-

во свои раце, индивидуално или колективно, без оглед дали тоа е легално или нелегално и без оглед дали тоа вклучува насилство или пак може да биде остварено ненасилно.

Каква поточно е општествената структура на анархистичкото општество?

Повеќето анархисти не се „сосема“ сигурни. Светот ќе биде поинакво место откако ќе се укинат владите.

Анархистите вообичаено не нудат готови модели, но предлагаат одредени водечки принципи. Велат дека заемната помош - соработката наспроти конкуренцијата - е најздравата основа за општествен живот. Тие се индивидуалисти во смисол дека сметаат како општеството постои за добробит на индивидуата, а не обратно. Тие преферираат децентрализација, што значи дека основа на општеството би требало да бидат локални, лице в лице заедници. Овие заедници потоа се здружуваат - на принципот на заемна помош - но само за да координираат активности коишто не можат да бидат извршени од локалните заедници. Анархистичката децентрализација ја превртува постоечката хиерархија. Денес, што повисоко е нивото на власт, толку има повеќе моќ. Во анархија, повисоките нивоа на здружување воопшто не се влади. Тие не поседуваат принудна моќ, а колку повисоко одите, толку помалку моќ им е делегирана од оние долу. Сепак, анархистите се свесни за ризикот дека овие федерации би можеле да станат бирократски и етатистички. Ние сме утописти, но исто така сме и реалисти. Ќе мора одблизу да внимаваме на таквите федерации. Како што вели Томас Џеферсон, „постојаната внимателност е цената на слободата“.

Последни зборови?

Винстон Черчил, покоен англиски политичар алкохоличар и воен злосторник, на времето напиша дека „демократијата е најлошиот систем на владеење, не земајќи ги предвид другите“. Анархијата е најлошиот општествен систем - не земајќи ги предвид другите. Досега, сите цивилизации (етатистич-

и трудот во локални заедници каде што луѓето меѓусебно се познаваат - на Комунизмот наметнат преку сила од државата, преку национализација на земјата и производните објекти, порекнувајќи ја локалната автономија и редуцирајќи ги работниците на државни службеници. Овие два системи суштествено се разликуваат.

Анархистите го поздравиле падот на европскиот комунизам. Некои од нив им помагаа на источноевропските дисиденти - бидејќи американската влада тоа не го правеше - со години. Анархистите сега се активни во сите поранешни Комунистички земји.

Колапсот на Комунизмот секако дискредитира и голем дел од американската левица, но не и анархистите, од кои многумина ионака не се чувствуваат како левичари. Анархистите постоеја пред марксизмот, а сè уште сме тука и по него.

Зарем анархистите не застапуваат насилство?

Анархистите не се ниту одблизу насилни колку демократите, републиканците, либералите и конзервативците. Тие изгледаат ненасилни само затоа што државата ја извршува нивната валкана работа - да биде насилна за нив. Но насилството е насилство. Носењето униформа или веењето знаме не го менува тоа. Државата е насилна по дефиниција. Доколку не беше насилството врз нашите анархистички предци - ловците-собирачи и фармерите - денес немаше да постојат држави. Некои анархисти застапуваат насилство - но сите држави секојдневно извршуваат насилство.

Некои анархисти, по традиција на Толстој, во принцип се пацифисти и ненасилни. Релативно мал број на анархисти верува во преземањето отворена офанзива против државата. Повеќето анархисти веруваат во самоодбрана и би прифатиле одредено ниво на насилство во револуционерна состојба. Вистинскиот проблем не лежи меѓу насилството наспроти ненасилството. Проблемот е директната акција. Анархистите веруваат дека луѓето - сите луѓе - би требало да ја земат судбината

мо луѓе кои никогаш немале шанса да бидат она што можеме да бидеме.

Иако анархистите често се повикуваат на доброто кај човекот, исто толку често се повикуваат и на рационалниот самоинтерес. Анархизмот не е доктрина на саможртвување, иако анархисти се бореле и умирале за она во што веруваат. Анархистите веруваат дека остварувањето на нивната основна идеја би значело подобар живот речиси за сите.

Како може да им се верува на луѓето дека нема да се убиваат меѓусебно без контрола на криминалот од страна на државата?

Ако не може да им се верува на обичните луѓе дека нема да се убиваат меѓусебно, како може да ѝ се верува на државата дека нема да нè убива сите нас? Дали луѓето коишто доаѓаат на власт се толку несебични, толку посветени, толку супериорни над оние со коишто владеат? Колку повеќе не му верувате на вашиот сограѓанин, толку повеќе имате причини да станете анархист. Во анархија, моќта е редуцирана и раштркана. Секој има по малку, но никој нема многу. Во државата, моќта е сконцентрирана, а повеќето луѓе всушност и нималку не ја поседуваат. На која моќ би сакале да ѝ се спротиставите?

Но - да бидеме реални - што ќе се случи ако нема полиција?

Како што анархистот Ален Торнтон забележува, „Полицијата не се занимава со заштита; таа се занимава со одмазда“. Заборавете го Бетмен кој се вози наоколу и спречува криминални дела. Полициските патроли не го спречуваат криминалот ниту пак ги фаќаат криминалците. Кога полициските патроли биле тајно и селективно укинати во маалата на Канзас Сити, стапката на криминал останала иста. Други истражувања исто така откриваат дека детективската работа, криминалистичките лаборатории, итн., немаат никакво влијание врз стапката на криминал. Но кога соседите ќе се соберат заедно да внимаваат едни на други и да ги предупредуваат потенцијал-

ните криминалци, криминалците преминуваат во друго маало заштитено единствено од полиција. Таму се во помала опасност.

Но модерната држава е длабоко вклучена во регулирањето на секојдневниот живот. Речиси секоја активност на некој начин е поврзана со државата.

Тоа е вистина - но кога ќе размислите за тоа, секојдневниот живот речиси целосно е анархистички. Ретко некој се сретнува со полицаец, освен ако не ви пишува казна за брзо возење. Доброволните договори и разбирање преовладуваат речиси насекаде. Како што пишува анархистот Рудолф Рокер: „Факт е дека дури и под најужасниот деспотизам повеќето од личните односи на луѓето се одвиваат според слободни договори и солидарна соработка, без кои општествениот живот би бил невозможен“.

Семејниот живот, купувањето и продавањето, пријателството, обожувањето, сексот и слободното време се анархистички. Дури и на работното место, коешто многумина анархисти го сметаат за присилно исто колку и државата, работниците отворено соработуваат, независно од шефот, за да ја минимизираат и завршат работата. Некои велат дека анархијата не функционира. Но тоа е речиси единственото нешто што функционира! Државата почива, неспокојно, на анархистичка основа, исто како и економијата.

Култура?

Анархизмот отсекогаш привлекувал великодушни и креативни духови коишто ја збогатиле нашата култура. Меѓу анархистичките поети се вбројуваат: Перси Биш Шели, Вилијам Блејк, Артур Рембо и Лоренс Ферлингети. Американските анархистички есеисти: Хенри Дејвид Торо, а во 20 век, анархистката Дороти Деј, Пол Гудман и Алекс Комфорт (автор на *The Joy of Sex*). Меѓу анархистичките научници се вбројуваат: лингвистот Ноам Чомски, историчарот Хауард Зин и антрополозите А.Р. Редклиф-Браун и Пјер Кластр.

но се познаваат одлучуваат да живеат заедно. Анархистичкиот ред се заснова на заедничка согласност и здрав разум.

Кога е формулирана филозофијата на анархизмот?

Некои анархисти веруваат дека анархистичките идеи биле формулирани од киничарот Диоген во античка Грција, Лао Це во античка Кина и од одредени средновековни мистици, како и за време на Англиската граѓанска војна во 17 век. Но модерниот анархизам започнува со објавувањето на *Политичка правда* (Political Justice) на Вилијам Годвин во 1793 година во Англија. Оживеан е во Франција од Пјер-Жозеф Прудон во 1840-те (Што е сопственост?; Qu'est-ce que la propriété?). Тој го инспирирал анархистичкото движење меѓу француските работници. Макс Штирнер во *Единствениот и она што е негово* (Der Einzige und sein Eigentum, 1844 г.) го дефинира просветениот егоизам кој е основна анархистичка вредност. Американецот Џосаја Варен, независно и истовремено дошол до слични идеи и влијаел на големото движење од тоа време кое формирало утописки комуни. Анархистичките идеи понатаму биле развивани од големиот руски револуционер Михаил Бакуњин и од признатиот руски научник Петар Кропоткин. Анархистите се надеваат дека нивните идеи продолжуваат да се развиваат во светот кој се менува.

Овие револуционерни нешта во голема мера звучат како комунизам, а тоа никој не го сака.

Анархистите и марксистите се непријатели уште од 1860-те. Иако понекогаш меѓусебно соработувале против заеднички непријатели, како царистите за време на Руската револуција и шпанските фашисти за време на Шпанската граѓанска војна, комунистите секогаш ги предавале. Од Карл Маркс до Јосиф Сталин, марксистите го осудувале анархизмот.

Некои анархисти, следбеници на Кропоткин, се нарекуваат себеси „комунисти“ - не Комунисти. Но тие го спротиставуваат нивниот слободен комунизам, кој изникнува оддолу - доброволното и заедничко користење на земјата, објектите

то, тоа може да се одвои и да формира засебна заедница, исто како што разни американски држави (Конектикат, Роуд Ајленд, Вермонт, Кентаки, Мејн, Јута, Западна Вирџинија, итн.) го сторија тоа. Доколку нивната сецесија не е аргумент против државност, тогаш таа не е ниту аргумент против анархија. Тоа не е неуспех за анархијата, бидејќи новата заедница повторно ќе создаде анархија. Анархијата не е совршен систем - тој едноставно е подобар од сите други.

Не можеме да ги задоволиме сите наши потреби или желби на локално ниво.

Можеби не сите, но постојат археолошки докази за трговија на големи далечини, преку стотици па дури и илјадници километри, во анархистичка, предисториска Европа. Анархистичките примитивни општества посетени од антрополозите во 20 век, како што се Сан (Бушманите) ловците-собирачи и племенските Тробријанд островци, практикувале таква трговија помеѓу индивидуални „трговски партнери“. Практичната анархија никогаш не била зависна од целосната локална самоодржливост. Но многу модерни анархисти истакнуваат дека заедниците, и регионите, би требало да бидат што е можно повеќе самоодржливи, за да не зависат од далечни, безлични странци за нивните основни потреби. Дури и со модерната технологија, којашто честопати е дизајнирана специјално за да ги зголеми комерцијалните пазари преку уништување на самоодржливоста, можна е поголема локална самоодржливост отколку што владите и корпорациите сакаат да знаеме.

Една од дефинициите за „анархија“ е хаос. Зарем анархијата нема да биде токму тоа - хаос?

Пјер-Жозеф Прудон, првата личност која себеси се нарече анархист, напишал дека „слободата е мајка, не ќерка на редот“. Анархистичкиот ред е супериорен во однос на редот наметнат од државата зашто тој не е систем од присилни закони, тоа едноставно е начин како заедниците од луѓе кои меѓусеб-

Анархистичките литерати се пребројни за да се набројат, но меѓу нив се Лав Толстој, Оскар Вајлд и Мери Шели (авторката на Франкештајн). Меѓу анархистичките сликари се Гистав Курбе, Жорж Сера, Камил Пизаро и Џексон Полок. Меѓу останатите креативни анархисти се музичарите Џон Кејџ, Џон Ленон, бендот Crass, итн.

Да речеме дека сте во право, дека анархијата е подобар начин на живот од оној што го имаме денес, тогаш како е можно да ја отфрлиме државата ако е онолку моќна и угнетувачка како што велите дека е?

Анархистите отсекогаш размислувале за ова прашање. Тие немаат единствен, едноставен одговор. Во Шпанија, каде што имало неколку милиони анархисти во 1936 година кога војската се обидела да изврши преврат, тие се бореле на фронтот против фашистите истовремено поддржувајќи ги работниците да ги преземат фабриките. А ги поддржувале и селаните во формирањето колективи. Истото анархистите го сториле и во Украина во 1918-1920, каде што морале да се борат и против царистите и против комунистите. Но тоа е начинот на којшто ние ќе го собориме системот во 21 век.

Погледнете ги револуциите коишто го отфрлија комунизмот во Источна Европа. Имаше насилство и смрт, во некои земји повеќе отколку во други. Но она што ги собори од власт политичарите, бирократите и генералите - истите непријатели со коишто ние се соочуваме - беше одбивањето на најголемиот дел од населението да работи или да прави нешто што би го одржало гнилиот систем. Што можеа да направат комесарите во Москва и Варшава, да фрлат атомска бомба на самите себе? Да ги уништат работниците врз чијшто грб живеат? Повеќето анархисти долго веруваа дека она што тие го нарекуваат генерален штрајк би можело да одигра голема улога во рушењето на државата.

Ако сте против сите влади, тогаш мора да сте и против демократијата.

Ако демократијата значи дека луѓето управуваат со сопствените животи, тогаш, како што ги нарече американскиот анархист Бенџамин Такер, сите анархисти ќе бидат „неисплашени следбеници на Џеферсон“ - тие ќе бидат единствените вистински демократи. Но тоа не е вистинското лице на демократијата. Во вистинскиот живот, дел од луѓето (во Америка, речиси секогаш малцинството од луѓето) избираат една шака политичари кои управуваат со нашите животи преку донесување закони и користење неизбрани бирократи и полиција за да ги наметнат без оглед дали мнозинството ги прифаќа или не.

Како што напишал францускиот филозоф Русо (не бил анархист), во демократија, луѓето се слободни само во мигот кога гласаат, останатиот дел до времето тие се робови на владата. А политичарите во канцелариите, исто како и бирократите, најчесто се под моќно влијание на големиот бизнис, а во одредена мера и на други интересни групи. Сите го знаат тоа. Но некои луѓе молчат бидејќи жнеат корист од оние што се на власт. Многу други молчат затоа што знаат дека протестирањето не вродува со плод, а би можеле да бидат наречени и „екстремисти“ или дури „анархисти“(!) ако ја кажат вистината. Ама демократија!

Ако не избирате претставници да ги носат одлуките, тогаш кој ги носи? Не можете да ми кажете дека секој може да прави што сака без оглед на другите?

Анархистите имаат многу идеи за тоа како би биле носени одлуките во вистинско доброволно и кооперативно општество. Повеќето анархисти веруваат дека таквото општество мора да биде засновано на локални заедници доволно мали за сите луѓе да се знаат меѓусебно, или барем да споделуваат семејни врски, пријателства, мислења или интереси со речиси сите останати. А бидејќи тоа е локална заедница, луѓето исто така споделуваат и заедничко сфаќање за нивната заедница и нејзиното опкружување. Знаат дека ќе мораат да живеат со

последниците на нивните одлуки. За разлика од политичарите или бирократите, кои одлучуваат за други луѓе.

Анархистите сметаат дека одлуките треба секогаш да бидат носени на најниското можно ниво. Секоја одлука што поединците можат да ја донесат за себеси, без да се мешаат во одлуките што други поединци ги носат за себеси, би требало да ја донесат самите. Секоја одлука малите групи (како што се семејството, религиозните собири, соработниците, итн.) би требало самите да ја носат сè додека не се коси со останатите. Одлуките со значително пошироко влијание, ако некој е загрижен за нив, би биле носени на повремено лице в лице совети на заедницата.

Меѓутоа, советот на заедницата не е легислатива. Никој не е избран. Секој може да присуствува. Секој зборува самиот за себе. Но кога говорат за одделни прашања, тие се свесни дека за нив, за разлика од Винс Ломбарди, победата не е „единственото нешто“. Тие сакаат сите да победат. Тие го ценат пријателството со своите соседи. Најпрвин, тие се обидуваат да го намалат недоразбирањето и да го разјаснат проблемот. Честопати тоа е доволно за да се дојде до договор. Ако тоа не е доволно, тие се трудат да постигнат компромис. Многу често успеваат во тоа. Ако тоа не успее, советот може да го одложи прашањето, доколку тоа не е нешто што изискува итна одлука, со цел целата заедница да може да размисли и дискутира за проблемот пред следниот состанок. Доколку тоа не успее, заедницата ќе ипита дали постои начин мнозинството и малцинството привремено да се одвојат, истовремено придржувајќи се до сопствениот избор. Ако и ова не успее, доколку луѓето имаат непомирливи разлики во врска со прашањето, малцинството има два избори. Може да се согласи со мнозинството, бидејќи во дадениот случај хармонијата на заедницата е поважна од проблемот. Можеби мнозинството може да го смири малцинството со одлука за некое друго прашање. Ако и тоа не успее, и ако прашањето е многу важно за малцинство-